Nicole Brossard

El desert malva

Traducció i prefaci d'Antoni Clapés

Lleonard Muntaner Editor

El desert malva

Nicole Brossard

El desert malva

Traducció i prefaci:
Antoni Clapés

Lleonard Muntaner, Editor

Mallorca 2020

Títol original:
Le désert mauve, Nicole Brossard
Montréal: L'Hexagone, 1987

(Lleonard Muntaner, Editor ha respectat l'arquitectura
original de la primera edició d'aquest llibre.)

Coberta: © Jean Marie del Moral. *Québec* (1975)

Primera edició: setembre de 2020

© Nicole Brossard, 2020

© De la traducció i del prefaci: Antoni Clapés, 2020

© De les fotografies: Richard-Max Tremblay, 1987

© D'aquesta edició:

LLEONARD MUNTANER
Editor

c. de Joan Bauçà, 33 - 1r
07007 Palma (Mallorca)
Telèfon 971 25 64 05 – Fax 971 25 61 39
editorial@lleonardmuntanereditor.cat
www.lleonardmuntanereditor.cat

Direcció de la col·lecció: Maria Muntaner
Maquetació e-book: Susana Cardona

Aquesta edició ha rebut un ajut a la traducció
del Conseil des Arts du Canada.

Conseil des Arts du Canada
Canada Council for the Arts

e-ISBN: 978-84-17833-49-7

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra
només es pot dur a terme amb l'autorització dels seus titulars, a part de les excepcions previstes per
la llei. Adreceu-vos a CEDRO (www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar-ne o escanejar-ne fragments.

NOTA DE L'AUTORA

El *desert malva* aplega la meva passió per la traducció i pel desert, la seva bellesa, els perills i les preguntes que desvetlla el creixement del desig, de la por i de la civilització. La bellesa és anterior a la realitat, ¿com demostrar-ho? El desert és indescriptible.

Nicole Brossard, 5 de març de 2020

PREFACI

ANTONI CLAPÉS

El *desert malva* és una novel·la de la poeta Nicole Brossard publicada el 1987 per l'Héxagone (una editorial fonamental en el rellançament de la poesia quebequesa escrita en francès), que aleshores va atraure l'atenció tant del cantó del feminisme com del de la desconstrucció —interessat més pels aspectes postmoderns que per les seves perspectives ideològiques. Uns i altres, però, destacaren amb energia que el llibre de Brossard feia confluir els dos discursos en un text únic que esborrava la barrera dels gèneres literaris.

I certament era i és així, perquè en El *desert malva* hi conviuen el relat, el dietari, el poema en prosa, l'element autobiogràfic i ficcional, la traducció, la metaliteratura, la teoria literària i la reflexió filosòfica i moral. Des d'aleshores, El *desert malva* s'ha convertit en un llibre de culte que ha estat motiu de centeners d'assaigs d'interpretació i avui ha esdevingut un clàssic de la literatura quebequesa. El llibre és una meditació, un posar en qüestió la representació de la mirada crítica sobre la realitat: què són, com es relacionen, on es refugien la realitat i la ficció.

La novel·la de Brossard, que Lleonard Muntaner ara publica en català (trenta-tres anys, doncs, després de la primera edició), es divideix en tres parts. La primera, titulada igual que el títol general del llibre, «El desert malva», és un relat d'unes quaranta pàgines suposadament escrit per

una autora de nom Laure Angstelle, que va ser publicat per unes, també suposades, edicions de l'Arroyo, d'Arizona.

El relat explica la frenesia amb què la Mélanie, una jove adolescent de quinze anys, afronta el xoc que representa encarar-se amb la realitat, la cerca per entendre qui és i per què la seva vida ha esdevingut la història d'una errància, una recerca embogida per tastar la llibertat a través del seu vagareig en automòbil, recorrent el desert a gran velocitat, enlluernada per una llum, una puresa i una solitud que la fascinen.

En aquesta primera part el lector descobrirà els personatges i les situacions del llibre després que Maude Laures, una també fictícia professora de literatura que, per atzar, ha descobert el volum en una llibreria de segona mà de Mont-real, se n'enamori i decideixi dedicar tot un any a reescriure'l —«traduir-lo»— amb el títol de *Malva, l'horitzó*, la tercera part del llibre.

La segona part, «Un llibre per traduir», és un metatext: una secció reflexiva on s'exposa el material amb el qual Maude Laures ha treballat per traduir el llibre en la mateixa llengua que el text original de Laure Angstelle.

La descripció dels diversos «llocs i objectes» (la piscina, l'automòbil, el bar, el motel, el revòlver, el quadernet on la Mélanie assaja els primers textos d'escriptura pròpia, el tatuatge, el televisor), dels «personatges» (la mare, Kathy Kerouac; Lorna Myher, la seva amant; l'enigmàtica i excessiva geòmetra Angela Parkins i, finalment, l'«home llarg» (que en la tercera part esdevindrà l'«home oblong»): un misteriós personatge, una mena de demiürg de la destrucció, que viu reclòs en una cambra del motel esperant els resultats d'unes proves nuclears —no és difícil rastrejar-hi certes similituds amb Robert Oppenheimer— mentre recita versos en sànscrit, escriu fórmules a la paret i deixa que el temps passi... fins a estar segur que l'explosió atòmica ha constituït un èxit; la tensió que s'ha anat acumulant al

motel amb la barreja d'aquests personatges i d'uns turistes despistats s'alliberarà quan, al final del relat, la mort imprevista, insolent i absurda entra en escena.

Brossard incorpora també en l'inventari unes «escenes», uns diàlegs imaginats entre els personatges (resulten especialment rellevants la conversa entre l'autora i la traductora —dues «Laure»— i entre les dues amants), i finalment les «dimensions» per on transcorre el relat, és a dir, el desert («el desert és indescriptible»: les primeres paraules del llibre), la bellesa, les albades fredes i els capvespres tòrrids, la llum, la realitat, la por, la civilització; unes reflexions que van molt més enllà de ser pur *atrezzo* de la novel·la.

Finalment, la tercera part, «Malva, l'horitzó», és el nou text, «traduït». Tot el sentit del relat pivota sobre el desplaçament de la primera versió cap a la segona i s'estableix «una dialèctica entre lectura i reescriptura, entre dos textos i dues llengües (el text de la llengua de sortida i el text de la llengua d'arribada; així concebuda, la traducció esdevé un acte combinat de lectura i d'escriptura atès que la traductora és, alhora, lectora (i intèrpret del text de sortida) i autora (del text d'arribada)», com va escriure Kathy Mezei a propòsit d'*El desert malva*.

A *I de sobte soc aquí, a punt de refer el món*, una extraordinària reflexió sobre la traducció, hi ha un moment en què Nicole Brossard medita sobre la pròpia traducció de poemes seus del francès a l'anglès, i escriu: «L'inacabament dels textos originals i un inici prematur de la seva traducció potser ha originat un nou procés d'escriptura perquè, a partir d'aleshores, s'ha obert un nou diàleg entre l'anglès i el francès, i de sobte soc aquí a punt d'ordenar el text francès per tal que pugui adaptar-se a la traducció. (...) em sembla que és en aquest moment que els dos textos han esdevingut dos organismes vius, ara acordant-se perfectament, ara evolucionant cadascun al seu propi ritme.

Una mena d'improvisació de creació i de traducció. Diàleg subtil, molt subtil: canvio, modifico quan em convé, allà on vull. La traducció esdevé veritable creació, joc de llengües interactives.»

Llegir és anar a l'encontre d'alguna cosa que existirà però que ningú no sap encara què serà...

ITALO CALVINO

LAURE ANGSTELLE

El desert malva

Edicions de l'Arroyo

El desert és indescriptible. La realitat s'hi apregona, llum ràpida. La mirada es fon. Tanmateix aquest matí. Des de molt jove ja plorava per la humanitat. Cada any nou, la veia dissoldre's en l'esperança i la violència. Des de molt jove, agafava el Meteor de la mare i me n'anava al desert. Hi passava dies sencers, nits, albades. Conduïa ràpid i tot seguit al ralentí, vigilava la llum amb les seves línies malves i petites que com venes em dibuixaven un gran arbre de vida en la mirada.

Estava alerta al plantejament però hi havia en mi un desig que sense obstacles m'esglaiava com una certesa. Després arribava el rosa, el roig i el gris entre les pedres, el malva i la lluïssor de l'alba. De lluny, les ales espurnejants d'un helicòpter per a turistes.

Des de molt jove ja no tenia futur, com la barraca de la cantonada que un dia van cremar uns nois «vinguts de lluny», segons deia la mare, que els havia convidat a beure. Només un d'ells anava armat, em va jurar. Només un d'ells. Tots els altres eren rossos. La mare sempre parlava dels homes com si haguessin sortit d'un llibre. No en deia gaire més i es tornava a girar cap al televisor. Jo li veia el perfil i el reflex de la petita pinta de plata que sempre duia en els cabells i a la qual jo atribuïa un poder màgic. Duia un davantal groc, amb flors petites. No la vaig veure mai amb un vestit.

Jo avançava per la vida, els ulls folls d'arrogància. Tenia quinze anys. Era una delícia, com un poder per morir o enfonsar-se en la nit amb el cansament al voltant dels ulls, uns espais absolutament delirants a prop de la mirada.

Coneixia bé el desert i les carreteres que el travessaven. La Lorna, aquesta amiga de la mare, m'havia iniciat en l'erosió, en tots els fantasmes que viuen en la pedra i la pols. M'havia descrit els paisatges, alguns d'ells familiars, d'altres absolutament incompatibles amb la vegetació i el sòl àrid de la meva infantesa. La Lorna inventava. Jo ho sabia perquè podia distingir entre l'escurçó diamantí de l'Oest i el cròtal cornut, entre el caragolet i la tórtora trista. La Lorna inventava. De vegades creia que bordava de tan aspres i impensables com eren les seves paraules. La Lorna no havia conegut la infantesa, tan sols unes nenes a les quals citava amb ostentació al migdia i amb qui es trobava en sortir de l'escola. A les nenes els agradava besar-la a la boca. A ella li agradaven les nenes que es deixaven besar a la boca.

La primera vegada que vaig veure la Lorna la vaig trobar bella i vaig pronunciar la paraula «bacona». Jo tenia cinc anys. A l'hora de sopar, la mare li somreia. Elles es miraven i, quan parlaven, les veus s'omplien d'entonacions. Jo els mirava obstinadament les boques. Quan pronunciaven paraules que començaven per *m*, els llavis els desapareixien un instant i, havent-se inflat, es tornaven a animar amb una rapidesa sorprenent. La Lorna va dir que li agradaven el mole i la mousse de salmó. Vaig vessar el got de llet i les tovalles es van transformar en Amèrica, amb una Florida que es prolongava sota el saler. La mare va esponjar Amèrica. Sempre feia veure que no passava res quan les coses s'havien embrutat.

Sovint sortia a la carretera. Molt abans de tenir el carnet de conduir. A ple sol, al crepuscle, i fins i tot a la nit, me n'anava mentre la mare em cridava amb paraules agu-

des que es perdien en la pols de l'aparcament. Sempre agafava la carretera del desert perquè des de molt jove vaig voler saber la raó per la qual en els llibres es descuiden d'esmentar el desert. Sabia que la mare estaria tan sola com una dona pot estar-ho, però jo defugia el reflex màgic de la pinta en els seus cabells, cercant els reflexos ardents del sol encegador, cercant la nit en els ulls enlluernadors de les llebres, una lluïssor de vida. «És meva, la confrontació amb l'aridesa!» i premia l'accelerador, enfollida amb la maleïda energia dels meus quinze anys. Un dia tindré l'edat i el temps tan necessari com una data de naixement per posar fi a la vida. Un dia jo seré *fast so fast*, *sharp so sharp*, un dia davant la necessitat de l'alba tindré del tot oblidada la civilització dels homes que venien al desert a veure esclatar les seves equacions com una humanitat. Conduïa ràpid, com un personatge esporgat de la història. Em deia «tantes vegades que he naufragat en el futur».

A la nit, al desert, hi havia els ulls brillants de les llebres antílops, les flors de *senita* que només s'obren a la nit. Sota els fars del Meteor hi havia el cos jacent d'una humanitat que desconeixia l'existència d'Arizona. *So fragile*. Jo tenia quinze anys i volia que tot fos com en la fragilitat del meu cos, aquesta tolerància impacient que fa necessari el cos. Era experta al volant, els ulls enfollits en plena nit, capaç d'avançar en la foscor. Entenia tot això com un desesper que em podia alliberar de tot. L'eternitat era una ombra en la música, una febre del cervell que li feia perdre l'equilibri en les ratlles pintades de les autopistes. La humanitat era fràgil, esforç gegantí suspès damunt les ciutats. Tot era fràgil, ja ho sabia, sempre ho havia sabut. Als quinze anys feia veure que havia oblidat la mediocritat. Com la mare, em comportava com si res no estigués brut.

L'ombra damunt la carretera devora l'esperança. No hi ha ombra a la nit, al migdia només la certesa que travessa la realitat. Però la realitat és una petita trampa, petita

tomba d'ombra que acull el desig. La realitat és un petit foc de passió que fingeix. Jo tenia quinze anys i accelerava amb totes les forces del pensament perquè inclinessin la realitat cap al costat de la llum.

I ara aparcar el cotxe davant el Red Arrow Motel. La calor, el bar. Tota la superfície del bar s'assembla a una imatge televisiva: colzes arrepenjats pertot com ombres i immundícies d'humanitat que es repeteixen. Bec una cervesa i ningú no s'adona que existeixo.